

Наталя ШЕВЧЕНКО

Pro et contra

Діалог теоретика з практиком.

“Що може сказати правдивий учитель своєму учневі? Вчитель говорить: “Зроби це”. Учень намагається зрозуміти, перетворити невідоме на відоме: він намагається уникнути роблення. Самим бажанням зрозуміти він вже опирається знанню. Він може зрозуміти тільки тоді, коли робить”.

Є.Гротовський “Парформер”

PRO [практик]

Жив колись учитель мудрості, який проповідував сміх. Він приходив у село, ставав серед площі й сміявся. Сходились люди, і згодом над натовпом лунав багатоголосий регіт. От і все з його методики.

Зігмунт Молік вчить співом. Він не навантажує твоєї голови теоретизуванням за темою. (Може, тому, що актор). Він співає, танцює і запрошує тебе до проби.

В правдивому - немає нічого складного. Складність з'являється, коли втручається “голова”, “его” - водії людини сучасної цивілізації. Їм прикро, що немає чого перемагати і здобувати лаври. Все геніальне - легке, як пісня, яку хоче проспівати твоя душа.

Голос - це Богом дана властивість твоєї душі в мандрах між землею та небом. Співець Орфей виводив душу Евридіку з темряви Аїду (тіла) до шлюбу зі світлом (духом). Ускладнення з'являються, коли ти обертаєшся назад до матеріальності.

Майстерні Моліка називаються “Голос і тіло”. Спочатку тіло. Треба настроїти його. Проте не “розбирати інструменту”. Просто підтягнути струни. Зібрати їх у вузол, відчути цей центр, “звідки голос росте”, перевірити звук. Молік показує абетку техніки настроювання - кілька легких вправ з імпульсом від звукового центру - живота. (До речі, давні японці вважали, що думають животом). Пропонує погратися в ці рухи.

Коли музикант настроює свій інструмент, він одночасно, ніби накладаючи канву для вишивки, звуками мацає простір довкола себе, і, можливо, на мить зависає у просторі тиші - в центрі звуку. Опинившись у зоні потенційного звуку - абсолютній тиші - повнозвуччі, він починає імпровізувати її на периферії свого інструменту. Проба. Зрив і знову настроювання.

Молік працює спочатку з тілом: вправа, вправа, імпровізація, вправа і т.д. Потім виникає голос. Він мусить

з'являтися природньо, сам по собі. Проте “цивілізована” людина чекає команди. Молік грається в піддавки - дає її. Спів. На початку - ревіння. “Цивілізована” людина співає для когось, для враження. Щоб її почули, вона робить це якнайкраще, тобто найголосніше. Співає її “его”. Який гарний в мене голос! - хизується воно. Кожен намагається перекричати іншого, навіть для того, щоб почути себе. Що ж, груба матерія переважає. Рухаємось далі. Молік скеровує. Спів стає дедалі тоншим, тихішим, вібраційним. Чим глибше ти йдеш до сокровенного центру народження звуку, пісні - тим більше ти співаєш до себе, рухаєшся до повної тиші в собі, до невимовного, і від перенаповненості серця даруєш себе, віддаєш себе, віддаєш в гімні відчуття тотальної всеєдності тебе і світу. Парадокс завжди виникає на території духу. Віддай себе - і отримаєш світ. Це дорога, на якій ми десь на початку. Молік комбінує. Він хоче ніби змодельювати кінцевий пункт дороги.

У “Стійкому принці” Є.Гротовський, як відомо, працював окремо з Рішардом Чесляком (Фердинандом) і рештою групи. Кульмінаційний монолог Чесляка був побудований за принципом монтажу тексту ролі та стану актора. Слова про невимовні страждання були накладені на малюнок гри актора в стані великого щастя, викликаного спогадом про найпрекрасніші хвилини його життя. Цей “трюк” відображав природний стан великомучеників, коли спалах духа трансформує фізичний біль в духовний екстаз. Проте, це зі сфери метафізики. Ми ще опановуємо фізику.

Молік відбирає у кожного з учасників найживіші шматки імпровізацій, шліфує і фіксує їх, а потім пропонує накласти на цей малюнок будь-який вибраний раніше актором текст чи пісню. Завдання - зберегти життя-стан дії та донести текст, який здебільшого не збігається з етюдом тіла. Спочатку увага стрибає з одного “пред-

мету” на інший. Техніка й натхнення воюють за першість. Тіло і пісня існують паралельно. Але поступово ці дві лінії мають утворити хрест.

За Дзеамі, теоретиком і практиком величного театру Но, “неперевершеним і кращим майстром є людина, що досягла високого мистецтва, за якого доведені до ступеню нероздільності спів і рух, ці дві первісно різні речі”.

Роздільність існує тільки в нашому розумі. Мудреці говорять: звільнись від розуму - стань блаженним - і ти відчуєш космічну музику єдності всього живого. Тоді тіло перестане бути твоєю тюрмою і станеться алхімічне диво преображення: тіло стане прозорим, чутливим, гармонійним, бо через нього буде литися, пульсувати прекрасна ніжна мелодія. І голос буде вести, а тіло - слухати. Але для того, щоб ти звучав - дозволей рукам Бога торкнутись тебе. І він зіграє на твоєму серці небесну мелодію.

CONTRA [він же критик]

Майстерні Зігмунта Моліка відбулися на Україні вперше, хоча елементи старої “системи” Гротовського та його акторів доходили різними шляхами і до нашої території. Цей європейський досвід став надбанням в роботі й наших експериментальних театрів. Сам Гротовський за 40 років своєї театральної практики відмовлявся від певних технік, використаних у роботі Театру Лабораторії. Центр Гротовського у Вроцлаві існує автономно від Центру самого Гротовського в Понтедері. Вроцлавський Центр є чимось на зразок архіву, музею законсервованого досвіду, який не має двостороннього зв'язку з учителем та його теперішньою роботою.

ET [золота середина]

Як сказав Еклезіаст - нема нічого нового під сонцем. Проте, світ продовжує існувати і потребує повторення старих істин. Тож усьому свій час і місце. А кожному - своя мить зустрічі з власною тишею через Пісню.